

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ВИРОБНИЦТВА БЕЗПЕЧНОЇ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з пріоритетних секторів економіки України є харчова та переробна промисловість, які органічно з'єднують ланцюг «виробництво сільськогосподарської сировини – виробництво продуктів споживання – споживачі продуктів харчування». З огляду на дане питання зазначимо, що стійкий розвиток харчової промисловості нерозривно пов'язаний з ритмічністю виробництва сільськогосподарської продукції – основної сировини на протязі року для переробних підприємств. Враховуючи значимість питання постачання сировини для підприємств, важливо, щоб система господарювання у сільському господарстві сприяла нейтралізації впливу природного середовища в коливанні обсягів виробництва її продукції. На нашу думку, в нинішній екологічній ситуації шлях до вирішення проблем полягає у системному підході організації сільськогосподарського виробництва, яке ґрунтується на глибинному розумінні сутності найважливіших біологічних і біотехнологічних процесів, пов'язаних із здоров'ям нації, необхідності радикальних змін у менеджерській та маркетинговій діяльності сільськогосподарських підприємств з метою підвищення якості їх діяльності, обов'язково застосовуючи сучасні системи та методи управління. Виробництво та реалізація екологічно чистих продуктів харчування, на наше переконання, є одним з найпривабливіших сегментів для вітчизняного ринку. Ціни на них, звісно, повинні бути вищі в декілька разів, тому що собівартість такої конкурентноздатної продукції вища за рахунок нижчої продуктивності худоби та врожайності. Але забруднення продуктів харчування є результатом як забруднення навколишнього середовища, так і певних особливостей аграрних та харчових технологій, вважають науковці Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Вчені доводять, що продовольча сировина переносить фактор забруднення на готову продукцію, яка збагачується в процесі переробки на підприємстві ще в додаток й різноманітними харчовими добавками (з їх загальної кількості 45,4% дозволені у харчовій промисловості України; більше 90% з них мають високий клас небезпеки, а частина офіційно дозволених відносяться до канцерогенних компонентів), в результаті, набуваючи непритаманний йому зміст і властивості. Тому, на переконання авторів згаданої статті, слід враховувати орієнтацію та уподобання споживачів на світових ринках - зростає попит на екологічну чисту (органічну) продукцію; мінімізацію переробки; скорочення (або мінімізація) використання штучних замінників у продуктах харчування. Отже, необхідно визнати, що розвиток системи органічного сільського господарства (вміст у ній всіх необхідних елементів здорового харчування: 60 мінералів, 15 вітамінів, 3 жирні кислоти, 12 амінокислот) як сировинної бази харчової промисловості є передумовою пріоритетного розвитку для зниження ризику захворювань населення в результаті дії шкідливих речовин у продуктах харчування на організм людини. Зауважимо, що впровадження у виробництво екологічно безпечної продукції в сільському господарстві можливо здійснити поступово у зв'язку з додатковими витратами як на саме виробництво, так і на оновлення техніки та технологій. Ми вважаємо, що лише поєднання комплексного та своєчасного вирішення даної проблеми забезпечить агроландшафтне землеробство, вирішить проблему зменшення внесення мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, а тому відповідно дасть можливість отримати екологічно чисті та безпечні продукти харчування. Це можливо за умов створення відповідних умов на ринку сільськогосподарської продукції, що є передумовою для встановлення рівноваги між попитом та пропозицією, між виробниками сільськогосподарської сировини та переробними підприємствами. На цьому шляху важливим є збереження всіх властивостей сільськогосподарської сировини до моменту її надходження на підприємство, з метою виробництва продуктів харчування високої якості та безпечності з мінімальними витратами, використовуючи в повній мірі для цього потенціал підприємств харчової промисловості.

Необхідно зазначити, що довгострокове використання методів та інструментів підтримки та становлення сільських територій в Україні відрізняється від аграрної політики ЄС, що зумовлює, на нашу думку, значний рівень відставання у розвитку даного сектора країни. Пропонуємо ряд заходів, які направлені на переорієнтацію господарювання та життєдіяльності фермерських господарств: виробництво біопалива, організація агротуризму, організація груп сільгоспвиробників (горизонтальна інтеграція), виробництво продуктів харчування власної регіональної мережі та, можливо, здійснення послуг для сільського населення та сільського господарства - певна кількість населення не приймає участі в розвитку сільського господарства, але мешкає в сільській місцевості. Щодо горизонтальної інтеграції сільгоспвиробників, то вона, безперечно, забезпечує конкурентноздатність та ефективність розвитку сировинного потенціалу певного регіону. Стан економічної організованості виробників сільського господарства є сьогодні слабким ланцюгом – виробляючи якісну продукцію вони продають її, в основному, посередникам. Сільськогосподарські товаровиробники не мають відповідної підтримки держави, а лібералізація зовнішньої торгівлі обумовила необхідність конкурувати на внутрішньому ринку із імпортованими товарами, які частіше кращої якості, більш дешеві, відповідно упаковані та професійно продані. У провідних країнах світу вже давно існують маркетингові групи сільськогосподарських виробників, які представляють собою горизонтальну інтеграцію, тобто зв'язки на рівні однієї ланки. Мотивацією до співпраці є не тільки можливість використання позиціонування на ринку, але й захисту від додаткових витрат виробництва, більш дешевої закупки матеріалів, насіння та добрив, що призводить до значного скорочення витрат, дозволяючи таким чином значно підвищити свої доходи. Відмітимо, що такі групи є важливим елементом економіки, виконуючи свої функції в процесі територіальної та виробничої реструктуризації сільського господарства. Їх функціонування полегшує планування та адаптацію сільськогосподарського виробництва у відповідності до попиту з точки зору асортименту, кількості та якості

продукції. Такі групи мають свою правову підтримку, яка дає право на укладання договорів та захист своїх інтересів, є захисником як окремих членів, так і в цілому всієї організації, також надійним партнером у ринкових відносинах. Ціль даної інтеграції полягає у концентрації виробництва, аби забезпечити поставки продукції високої якості та професійно їх продати. Завдяки такому об'єднанню сільськогосподарський виробник здійснює вплив на умови та принципи продаж власної продукції. Впровадження даного механізму дозволить фермерам збільшити економічну та соціальну ефективність господарювання, а споживачам гарантує продукцію більш дешево та якісну. Таким чином відбувається налагодження необхідних взаємозв'язків між виробниками, переробниками та торгівлею, що безперечно забезпечує стабілізацію, або зменшення цін і сприяє сталому функціонуванню економіки в цілому. Організація горизонтальної інтеграції дозволить більш легко виробляти та домовлятися за більш високу ціну реалізації, застосовувати сучасні агротехнічні методи, вирішувати технологічні та організаційно-економічні проблеми, прискорить модернізацію, покращити якість продукції та продуктів їх переробки. Також це дасть змогу здійснити аналіз ринку агропродовольчих товарів, розробляти інвестиційні проекти, об'єднувати свій капітал з переробними підприємствами, що гарантує фермеру об'єктивні ціни, стабільне позиціонування на ринку, підвищення рівня рентабельності, а також застосування ряду заходів щодо збереження культурної та природної спадщини, екологічного обладнання фермерських господарств. Ці заходи повинні поєднуватися з програмою розвитку, яка запропонує створення у сільській місцевості сприятливого середовища життєдіяльності населення, стимулювання молоді до проживання в селі, створення умов для зайнятості сільського населення на основі ефективного використання природоресурсного потенціалу села, формування соціальної інфраструктури, яка задовольнить потреби людей, підвищення якості життя та збереження навколишнього середовища. Всі ці заходи направлені на довгострокову перспективу господарювання сільськогосподарського виробника та забезпечать виробництво сировини для харчової промисловості країни.

Отже, на наш погляд, стратегічним пріоритетом національного розвитку галузі, результатом функціонування якого буде продовольча безпека України та модернізація системи виробництва безпечної для споживача інноваційної харчової продукції, є забезпечення інтересів вітчизняного сільськогосподарського виробника.